

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365
4100 AJ Culemborg
tel: 0345-512710
fax: 0345-519849
www.buwa.nl

Gemeente Haarlem
Projectmanagement / sector
Stedelijke Ontwikkeling
mevrouw R. Nagel
Postbus 741
2003 RS Haarlem

uw referentie: SB/PMB/2009/17462

datum: 18 februari 2009
ons kenmerk: 09-047/09.00312/JosSp
auteur: G. Hoefsloot / P.B. Broeckx
projectleider: J.L. Spier
status: versie 1.0

Beoordeling beschermde soorten in een geïsoleerde plas in de Waarderpolder te Haarlem

Inleiding

Gemeente Haarlem is voornemens om de landtong gesitueerd tussen de wateren Noorder Buitenspaarne en Mooie Nel opnieuw in te richten. De landtong vormt het noordelijkste deel van de Waarderpolder, een gebied waarvan het grootste deel bestaat uit industrieterrein. Aan het eind van deze landtong ligt een plas die zal worden uitgediept als voorbereiding op de aanleg van een jachthaven. Bij het uitdiepen van de plas zal rekening gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet.

De plas is ongeveer 1,5 hectare groot en heeft een gemiddelde diepte van 2,0 tot 2,5 meter. De bodem is hard en bestaat voornamelijk uit zand. Het oevertalud rondom de plas is overwegend steil. Het water was op het moment van het veldbezoek helder en had een goed doorzicht. De plas staat niet in directe verbinding met de omliggende wateren. Alleen bij overvloedige regenval zal water vanuit de plas de Mooie Nel instromen via de smalle wal die tussen deze wateren is aangelegd. In de plas zijn resten van submerse vegetatie aangetroffen. Gezien de tijd van het jaar waarin het veldbezoek plaatsvond kan geen uitspraak gedaan worden over de bedekking aan waterplanten gedurende het groeiseizoen. Er bevindt zich een smalle rand oevervegetatie rondom de plas. De bodem rondom de plas bestaat uit veen en zand en is op veel plaatsen vergraven en verstoord. Er ligt veel grof- en zwerfvuil rondom het plangebied. Op verschillende plaatsen in de omgeving staan smalle stroken overjarig riet met opslag van wilgen. Hier en daar zijn kleine plasjes aanwezig. Net ten zuiden van de plas ligt een afgedekte vuilnisbelt waar momenteel een natuurlijk beheer wordt toegepast, gericht op de ontwikkeling van ruig grasland.

Afbeelding 1. Foto van de onderzochte plas in de Waarderpolder. Rechts is het water Mooie Nel te zien.

Methodiek

De plas in de Waarderpolder is op 13 februari 2009 bezocht¹. De oeverzone van de plas is geïnspecteerd op beschermde soorten planten. Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

Het visonderzoek is uitgevoerd in samenwerking met visserijbedrijf Kees Burger. Staande netten zijn over de totale lengte van de plas op de bodem uitgezet. Vervolgens zijn de oevers van de plas middels elektrovisserij (DEKA 7000 aggregaat) vanuit een boot bemonsterd. Na de elektrovisserij zijn de netten opgehaald om deze te inspecteren op vis. Naast de beschreven visserij zijn de oevers met een schepnet bemonsterd om een inzicht te krijgen in het voorkomen van kleine soorten vis en waterplanten.

Aanvullend op het terreinbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen, zijn diverse internetsites bezocht en zijn diverse verspreidingsatlassen van relevante soortgroepen en (jaar)verslagen van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's) geraadpleegd (zie literatuurlijst).

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet worden drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit Tabel 1 geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. In voorkomende gevallen hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Voor soorten van Tabel 2 of 3 geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen. In de lopende tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

Resultaten

Flora

In de oeverzone van de plas zijn de waterplanten smalle waterpest en aarvederkruid aangetroffen. De vegetatie rondom de plas wordt gedomineerd door scherpe zegge, riet, grote lisdodde en pitrus. Verder zijn de soorten harig wilgenroosje, speenkruid, wolfsfoot, zeegroene rus en liesgras aangetroffen.

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten waargenomen. Voor een beschermde soort zoals de grote kaardenbol (Tabel 1 Flora- en faunawet) zijn geschikte groeiplaatsen aanwezig. Deze soort is aan de hoge oude bloeiwijzen in de winter makkelijk te herkennen. Er wordt daarom veronderstelt dat de soort niet voorkomt. Voor andere beschermde soorten uit de regio zoals rietorchis, tongvaren (Tabel 2 Flora- en faunawet) en dotterbloem (Tabel 1 Flora- en faunawet) ontbreekt het in het plangebied aan geschikte groeiplaatsen.

Uit de Waarderpolder zijn waarnemingen van bedreigde soorten van de Rode Lijst aangetroffen (www.waarneming.nl). Het gaat om de soorten rode ogentroost en wondklaver. Voor deze soorten zijn rondom de plas geen geschikte groeiplaatsen aanwezig.

Ongewervelden

In de regio van Haarlem komen de beschermde waterslak platte schijfhoren en de wijngaardslak voor. Voor beide soorten slakken ontbreekt het op de landtong aan geschikt leefgebied. Het voorkomen van andere beschermde soorten ongewervelden in de regio is niet bekend.

Vissen

In de regio Haarlem is het voorkomen van de beschermde soorten kleine modderkruiper en bittervoorn bekend (respectievelijk Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet). Deze soorten zijn in 2008 gevangen door medewerkers van Bureau Waardenburg in de polder Zuid Schalkwijk. De kleine modderkruiper en de bittervoorn zijn niet aangetroffen in de onderzochte plas. Door de geïsoleerde ligging van de plas is het niet aannemelijk dat de kleine modderkruiper en bittervoorn de plas op eigen kracht kunnen bereiken. Andere beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn rivierdonderpad en meerval (RAVON, 2007). Voor deze soorten ontbreekt het aan geschikt biotoop in de plas.

In de oever van de plas zijn middels elektrovisserij de volgende soorten vis gevangen: ruisvoorn, baars, pos, driedoornige stekelbaars en tiendoornige stekelbaars. Deze soorten zijn allen in zeer lage aantallen aangetroffen. Opvallend was ook dat het in de plas ontbreekt aan grote exemplaren.

Amfibieën

Het veldbezoek vond plaats in de winterperiode. Omdat amfibieën in deze periode in winterrust zijn, zijn er geen soorten waargenomen. Rondom het plangebied kunnen de algemene soorten amfibieën gewone pad, bruine kikker, meerkikker en bastaard kikker voorkomen (RAVON, 2007). Mogelijk komt ook de kleine watersalamander voor. Deze soorten staan in Tabel 1 van de Flora- en faunawet. De plas zelf lijkt als voortplantingswater van weinig betekenis. Het water is groot en diep, de oevers zijn over het algemeen steil en het aandeel (onder)watervegetatie is naar verwachting zeer gering. Kenmerken van geschikte voortplantingswateren voor de betreffende soorten amfibieën zijn: ondiepe wateren met flauw aflopende oevers en goed ontwikkelde (onder)watervegetatie. Het aandeel geschikt landhabitat voor amfibieën rondom de plas is zeer gering. Hieruit volgt dat het onwaarschijnlijk is dat er grote populaties op de landtong voorkomen.

De beschermde soorten rugstreeppad en vroedmeesterpad (Tabel 3 Flora- en faunawet) komen in de regio Haarlem voor. Op de landtong waarop de plas ligt zijn echter geen waarnemingen bekend van deze soorten. Alleen voor de rugstreeppad is geschikt leefgebied aanwezig.

Reptielen

In de regio Haarlem komen in het duingebied tussen de stad en de Noordzee beschermde zandhagedissen en hazelwormen voor (RAVON, 2007; respectievelijk Tabel 3 en 2 Flora- en faunawet). Rondom de plas en op de landtong ontbreekt het aan geschikt leefgebied voor deze soorten. Andere beschermde reptielen komen in de regio niet voor.

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats²

In en nabij het plangebied staan geen bomen of bouwwerken die door soorten met een jaarrond beschermde nestplaats gebruikt kunnen worden als nestplaats. Voor de overige soorten die in de oever van de plas en in de directe omgeving ervan kunnen broeden geldt dat een nest alleen beschermd is als deze in gebruik is. Verwacht wordt dat onder andere de volgende soorten in de omgeving broeden: meerkoet, wilde eend, merel, winterkoning, heggenmus. Van belang is broedsels van deze soorten niet te verstoren (zie mitigerende maatregelen).

Grondgebonden zoogdieren

In de Waarderpolder komen verschillende soorten grondgebonden zoogdieren voor. In elk geval zijn waarnemingen bekend van de soorten mol, veldmuis en haas (www.waarneming.nl). Mogelijk komen ook de soorten bosmuis, huispitsmuis, rosse woelmuis, dwergmuis en egel voor (Broekhuizen *et al.*, 1992). Deze soorten staan in Tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor geen van deze soorten is de plas en de oever van betekenis als leefgebied. Rondom de plas in de dichtere vegetatie en op de afgedekte vuilnisbelt is voor deze soorten wel geschikt leefgebied aanwezig. De rode eekhoorn (Tabel 2 Flora- en faunawet) komt in de regio Haarlem voor. Voor deze soort ontbreekt het in de Waarderpolder aan geschikt leefgebied.

Vleermuizen

Alleen voor de meervleermuis zullen de wateren langs de Waarderpolder geschikt zijn als foerageergebied. De plas zal niet van grote betekenis zijn als foerageergebied voor de meervleermuis. De meervleermuis jaagt meestal boven grote open wateren zoals de Mooie Nel of de Noorder Buitenspaarne. Voor overige soorten die in de omgeving voorkomen, zoals de gewone dwergvleermuis, watervleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis (Brekelmans *et al.*, 2007), ligt het gebied te ver van geschikte verblijfplaatsen zoals bebouwing en bomen met holten. Ook is het noordelijk deel van de Waarderpolder voor deze soorten te open als foerageergebied.

Effecten

Het uitdiepen van de plas op de landtong van de Waarderpolder zal voor de amfibieën gewone pad, bruine kikker, bastaardkikker en mogelijk de kleine watersalamander negatieve effecten veroorzaken. Een voortplantingswater voor deze soorten zal door de ingreep verdwijnen. Hiermee wordt ten opzichte van deze soorten een verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden: het vernietigen van een vaste rust- en verblijfplaats. Voor soorten van Tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt voor deze verbodsbepaling een vrijstelling bij projecten in het kader van ruimtelijke inrichting. Mits kleine poelen en wateren aanwezig blijven zullen de gewone pad, bruine kikker, bastaardkikker, meerkikker en de kleine watersalamander niet verdwijnen op de landtong.

² Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: ooievaar, blauwe reiger, zwarte specht, groene specht, grote bonte specht, middelste bonte specht, kleine bonte specht, steenuil, ransuil, bosuil, kerkuil, oehoe, rode wouw, zwarte wouw, buizerd, wespandief, sperwer, havik, zeearend, torenvalk, boomvalk, gierzwaluw, boerenzwaluw, huiszwaluw, grote gele kwikstaart, raaf, zwarte kraai en roek

De oever en de omgeving van de plas vormen geschikt broedgebied voor algemeen voorkomende broedvogels. De werkzaamheden met betrekking tot het uitdiepen van de plas kunnen tot gevolg hebben dat broedende vogels verstoord worden. Aangezien geen ontheffing wordt verleend van de verbodsbepalingen vanuit de Flora- en faunawet voor het verstoren van broedende vogels is het van belang dit te voorkomen (zie mitigerende maatregelen).

Voor andere beschermde soorten worden geen negatieve effecten verwacht door de ingreep.

Mitigerende maatregelen

Om negatieve effecten op amfibieën en broedende vogels zoveel mogelijk te voorkomen wordt geadviseerd de werkzaamheden voor 15 maart of na juli uit te voeren. Door in deze periode de plas te ontzien van alle werkzaamheden wordt met betrekking tot amfibieën en vogels voorkomen dat de voortplantingsperiode wordt verstoord.

Indien de werkzaamheden binnen de periode 15 maart tot en met juli zijn gepland kunnen deze worden uitgevoerd indien is vastgesteld dat er met de werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Dit kan door voorafgaande aan de uitvoering van de werkzaamheden het plangebied te controleren op nesten. Aanbevolen wordt de oevers van de plas in elk geval zo min mogelijk aan te tasten.

Conclusie

Als de bovenstaande mitigerende maatregelen worden toegepast wordt voorkomen dat er bij het uitdiepen van de plas verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden waarvoor ontheffing nodig is.

Literatuur

Internet:

www.waarneming.nl

www.natuurloket.nl

Overig:

Brekelmans, F.L.A. & F. van Vliet, 2007. Inventarisatie vleermuizen Europawijk-Zuid, Haarlem. Onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-171. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., V. van Laar, C. Smeenk, & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

RAVON, 2007. Waarnemingenoverzicht 2006. Reptielen, amfibieën en vissen, nr. 27. Jaargang 9, nr. 3, pag. 46-64.

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Gemeente Haarlem.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2001.